

Інформаційна довідка щодо правового регулювання доступу представників медіа (журналістів) до парламентів в європейських державах*

Вступ.

Медіа відіграють провідну роль у формуванні довіри суспільства до представницьких органів влади. Принцип відкритості діяльності парламенту, який реалізується шляхом комунікації з громадськістю, включає й такий інструмент, як доступ представників засобів масової інформації (далі – ЗМІ) до приміщень парламенту, де вони мають змогу брати інтерв'ю у парламентарів, особисто спостерігати за перебігом засідань, відвідувати інші парламентські заходи й фіксувати їх. Така опція сприяє підвищенню обізнаності громадян щодо діяльності парламенту, допомагає висвітлити актуальність вектору законодавчих змін у державі та визначити ступінь їх сприйняття соціумом. Функція держави полягає не лише в гарантуванні свободи медіа, а й у дотриманні необхідного балансу між її забезпеченням та захистом національних інтересів держави і безпеки самих журналістів.

Політика ЄС у цьому питанні базується на тому постулаті, що будь-які законодавчі, регулятивні чи адміністративні заходи, які вжиті державою і можуть вплинути на обмеження свободи ЗМІ, повинні бути належним чином обґрунтованими та пропорційними.

Правові стандарти Ради Європи базуються на необхідності забезпечення державою безпеки журналістів у максимально можливому обсязі. Водночас держава «не повинна зайвий раз обмежувати в правах представників ЗМІ під приводом необхідності гарантувати безпеку»¹.

Зазначимо, що на звернення Голови Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова Дослідницькою службою здійснюється підготовка Аналітичної записки з питань порівняльного законодавства щодо доступу представників медіа (журналістів) до парламентів в європейських державах (Естонія, Німеччина, Норвегія, Польща, Румунія, Словаччина, Угорщина, Чехія). Задля уникнення дублювання, Інформаційна довідка міститиме офіційно оприлюднену інформацію щодо законодавчого регулювання означеного питання в інших державах-членах ЄС, а саме в Литві, Хорватії і Швеції.

Основна частина.

Литва. Відповідно до Конституції Литовської Республіки² структура і порядок роботи Сейму визначаються його Статутом, який має силу закону (стаття 76).

Положення статей 101, 102 Статуту Сейму Литовської Республіки³ (далі – Статут) визначають, що засідання Сейму, як правило, є відкритими і

¹ Українське видання. Збірник документів Ради Європи «Безпека журналістів». Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи «Про захист свободи вираження поглядів та інформації в кризові часи», ухвалені Комітетом Міністрів 26 вересня 2007 року на 1005 засіданні постійних представників міністрів. URL: <https://rm.coe.int/16806b5970>

² Lietuvos Respublikos Konstitucija. Lietuvos Respublikos piliečių priimta 1992 m. spalio 25 d. Referendume. URL: <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija20220522.htm>

³ Lietuvos Respublikos Seimo statutas. Priėmimo data: 1994-02-17. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5734/asr>

публічними. Спостерігати за ними можуть всі особи, які мають дозвіл на вхід до Сейму. Закриті засідання проводяться у виняткових випадках за резолюцією Сейму, а також на прохання Президента Республіки, Голови Сейму, у них, окрім членів Сейму, беруть участь лише спеціально запрошені особи.

Прес-служба Сейму організовує прес-конференції членів Сейму для журналістів, акредитацією журналістів займається Канцелярія Сейму (стаття 132 Статуту).

Детально процедурні питання доступу представників ЗМІ до Сейму визначені в «Описі Порядку акредитації представників виробників та / або розповсюджувачів публічної інформації в Канцелярії Сейму Литовської Республіки»⁴ (далі – Порядок), затвердженому розпорядженням Канцлера Сейму Литовської Республіки відповідно до Положення «Про Канцелярію Сейму Литовської Республіки»⁵, затвердженого рішенням Правління Сейму Литовської Республіки, і «Правилах доступу до зали Сейму Литовської Республіки та зали засідань Сейму»⁶, затверджених рішенням Правління Сейму Литовської Республіки. Зазначені акти представлені на офіційному вебсайті парламенту⁷.

Відповідно до Порядку представники виробників та / або розповсюджувачів публічної інформації (далі – журналісти), які зареєстровані в Литовській Республіці відповідно до закону та подали дані до установи, уповноваженої Урядом Литовської Республіки, можуть бути акредитовані в Канцелярії Сейму. Постійна акредитація надається журналістам, які регулярно готують інформацію для громадськості про діяльність Сейму Литовської Республіки. Тимчасова (одноденна або спеціальна) акредитація надається журналістам, які мають на меті підготувати інформацію про певну подію в Сеймі.

Журналістів акредитує Департамент інформації і комунікації Канцелярії Сейму (далі – ДІК). Процедура постійної акредитації включає певний алгоритм дій: подання запиту до Канцелярії Сейму на вебсайті Сейму; заповнення акредитаційної форми встановленого зразка із зазначенням повної інформації про особу з наданням фотокартки, що відповідає вимогам Міністерства внутрішніх справ до фотографій документів, що засвідчують особу. У разі дотримання всіх вимог журналіст отримує акредитацію строком на 12 місяців.

Журналісти також можуть отримати одноденну акредитацію, якщо не пізніше, ніж за 15 хвилин до початку засідання, заходу, зустрічі або узгодженого інтерв'ю в Сеймі відділ інформації та комунікації отримає письмовий запит від керівника виробника та / або мовника публічної інформації із зазначенням мети візиту до Сейму. Одноденна акредитація журналісту може бути надана також

---

⁴ DĖL VIEŠOSIOS INFORMACIJOS RENGĖJŲ IR (AR) SKLEIDĖJŲ ATSTOVŲ AKREDITAVIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOJE TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO. LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO. KANCLERIS. 2022 m. birželio 3 d. Įsakymu. Nr. 400-IVK-146. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b6e9ec90e3f111ec8d9390588bf2de65>

⁵ DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS NUOSTATŲ. LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO VALDYBA. SPRENDIMAS. Seimo valdybos 2008 m. spalio 7 d. sprendimu Nr. 2434. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e3ba0850f32b11e3a55786e7536bee23>

⁶ DĖL PATEKIMO Į LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO RŪMUS IR SEIMO POSĖDŽIŲ SAĖ TAISYKLIŲ PATVIRTINIMO. PATVIRTINTA Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2022 m. birželio 2 d. sprendimu Nr. SV-S-550. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=239dda30e26311ec8d9390588bf2de65>

⁷ Dėl žurnalistų akreditavimo Seime 2024 m. URL: https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35722&p_t=286656

письмово за посередництва члена Сейму, відділу Сейму або іншої державної установи. Іноземні журналісти мають право входити до Сейму за наявності дійсної електронної акредитаційної картки, виданої Міністерством закордонних справ Литовської Республіки.

Акредитовані журналісти можуть зайти до Сейму в робочі дні з 8:00 до 17:00 або до кінця засідання, іншого заходу в Сеймі. Перебуваючи в Сеймі, журналісти повинні носити на видному місці виданий їм довгостроковий дозвіл або одноденний дозвіл (зазвичай у вигляді бейджа). Вони мають право користуватися робочими місцями, розташованими у спеціально обладнаних для журналістів приміщеннях, отримувати матеріали й документи, що розповсюджуються ДІК, а також безкоштовно використовувати аудіо- та відеоматеріали, створені структурними підрозділами Канцелярії Сейму, у порядку, встановленому правовими актами, за винятком випадків, коли законодавство обмежує оприлюднення цього матеріалу. Журналісти мають право фотографувати і здійснювати відеозйомку засідання Сейму лише з першого балкону зали засідань Сейму. Зйомка та фотозйомка пунктів охорони заборонена.

Журналісти, які не дотримуються вимог, викладених у Правилах та інших чинних правових актах, можуть бути попереджені, їх акредитація може бути призупинена на один місяць або припинена, а нова акредитація не буде надаватися протягом одного року. Одноденний дозвіл на вхід до Сейму також може бути скасований або його видача обмежена на один рік. Такі рішення підлягають оскарженню до Канцлера Сейму протягом 15 днів після їх прийняття.

Хорватія. Відповідно до статті 84 Конституції Республіки Хорватія⁸ засідання хорватського парламенту є відкритими. Внутрішня організація та порядок роботи хорватського парламенту регулюються Регламентом (стаття 80).

У Регламенті Хорватського сабору⁹ (стаття 285) щодо доступу представників медіа до засідань зазначено, що журналісти мають право стежити за роботою Хорватського сабору, його органів і звітувати про їх роботу. Представники медіа можуть бути присутніми на засіданнях парламенту та робочих органів парламенту, навіть якщо питання розглядається без присутності громадськості, однак у такому випадку вони можуть оприлюднювати лише ту інформацію, щодо якої прийнято відповідне рішення. На засіданні також може бути прийнято рішення про те, що повідомлення з такого питання оприлюднюється лише після закінчення певного строку.

Більш детально питання допуску представників ЗМІ до будівлі парламенту, засідань та інших заходів висвітлено у Правилах «Про публічність роботи Хорватського парламенту та робочих органів», затверджених розпорядженням Хорватського сабору від 20 травня 2005 року¹⁰ (далі – Правила). Зазначений акт знаходиться у відкритому доступі на офіційному вебсайті

⁸ Ustav Republike Hrvatske. pročišćeni tekst. URL: <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>

⁹ Poslovnik Hrvatskoga sabora (pročišćeni tekst) („NN“ br. 81/13., 113/16., 69/17., 29/18., 53/20., 119/20. - Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske i 123/20.). URL: <https://www.sabor.hr/hr/pristup-informacijama/vazniji-propisi/poslovnik-hrvatskoga-sabora-narodne-novine-broj-81/2013-113>

¹⁰ Pravilnik o javnosti rada Hrvatskoga sabora i radnih tijela (Narodne novine broj 66/2005). URL: <https://www.sabor.hr/hr/o-saboru/vazniji-propisi/pravilnik-o-javnosti-rada-hrvatskoga-sabora-i-radnih-tijela-narodne-novine>

парламенту¹¹. Зокрема, відповідно до статті 11 встановлено, що весь хід засідань парламенту можуть безпосередньо транслювати радіо і телебачення. Журналісти, фотографи / фотокореспонденти, телеоператори й допоміжний технічний персонал для спостереження за роботою парламенту можуть бути акредитовані на підставі письмового звернення їх редакції до служби зв'язків із громадськістю Хорватського сабору. Для цього необхідно заповнити одну з трьох запропонованих форм: заявку на одноденну акредитацію, заявку на постійну акредитацію або заявку на запис чи фотографування інтер'єру хорватського парламенту для спеціальних цілей. На підставі поданого запиту журналісту видається облікова картка із зазначенням прізвища та імені, фото журналіста, назви ЗМІ та позначенням «журналіст». Іноземним журналістам реєстраційні картки видає Секретар хорватського парламенту на підставі висновку Міністерства закордонних справ (стаття 12 Правил).

Під час входу до будівлі парламенту журналісти проходять контроль на безпеку, вони також зобов'язані носити акредитаційні / реєстраційні картки при собі на видному місці під час перебування в парламенті (зазвичай у вигляді бейджа). Журналісти мають право: отримувати доступ до комунікаційних ресурсів прес-центру; спостерігати за ходом засідань Хорватського сабору і його робочих органів; переглядати стенограми, звукозаписи (фонограми) сесій; знайомитися з документацією та архівними матеріалами парламенту (стаття 13 Правил).

Швеція. Право на доступ медіа до діяльності шведського парламенту – Риксдагу проголошено на конституційному рівні¹². Порядок доступу медіа до діяльності шведського парламенту регулюється такими актами: Законом «Про захист безпеки в Риксдазі та його органах влади»¹³ (відповідно до Закону заходи безпеки не повинні порушувати доступ громадськості та представників преси до парламенту); Регламентом Адміністрації Риксдагу «Про безпеку та захист безпеки в Риксдазі, Адміністрації Риксдагу та партійних офісах»¹⁴. Зазначені акти розміщені на офіційному вебсайті парламенту¹⁵.

Для акредитації журналісти, фотографи повинні подати заявку на акредитацію преси Риксдагу і отримати її. Те саме стосується й допоміжного персоналу, який обслуговує медіа компанії в парламенті. Будь-хто, хто має журналістські завдання від медіа компаній і є штатним працівником медіа компанії, може отримати прес-акредитацію. Акредитація преси Риксдагу дійсна два роки. Також журналісти, фотографи мають право подати заявку на акредитацію преси на один день. Адміністрація Риксдагу розглядає заявки на акредитацію преси у стислі строки. Для подачі заявки необхідно заповнити її онлайн. У разі прийняття рішення про надання дозволу на акредитацію,

¹¹ Akreditacije. URL: <https://www.sabor.hr/hr/press/akreditacije>

¹² Tryckfrihetsförordning (1949:105). URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/tryckfrihetsforordning-1949105_sfs-1949-105/

¹³ Lag (2006:128) om säkerhetsskydd i riksdagen och dess myndigheter. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2006128-om-sakerhetsskydd-i-riksdagen-och_sfs-2006-128/

¹⁴ Riksdagsstyrelsens föreskrift om säkerhet och säkerhetsskydd i riksdagen, Riksdagsförvaltningen och partikanslierna. Datum för tryck 2019-03-28. Börjar gälla 2019-04-01. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/rfs/riksdagsstyrelsens-foreskrift-om-sakerhet-och_h7d41g18/

¹⁵ Pressackreditering. URL: <https://www.riksdagen.se/sv/kontakt-och-besok/press/pressackreditering/>

електронною поштою надсилається повідомлення, в якому міститься інформація про спосіб і час отримання оформленої прес-перепустки, а також витяг із правил, які застосовуються в приміщеннях Риксдагу. Акредитовані представники медіа зобов'язані завжди мати при собі перепустку на видному місці (зазвичай у вигляді бейджа).

Акредитація преси Риксдагу дає право доступу: до приміщень парламенту в робочі дні у звичайний робочий час (8:00–16:30), а також в інший час, пов'язаний із засіданнями парламенту або комітетів, проведенням прес-конференцій або партійних зборів; до робочих приміщень для ЗМІ і до приміщень, де члени Риксдагу перебувають для виконання своїх обов'язків (за певних винятків). У партійних офісах самостійно приймають рішення щодо доступу до їх приміщень представників медіа.

Адміністрація Риксдагу може скасувати акредитацію для преси, якщо виникне обґрунтоване припущення про те, що обставини, які були підставою для акредитації, більше не існують. Наприклад, у разі, якщо інформація, надана при оформленні прес-перепустки, виявиться такою, що порушує норми законодавства. Рішення про відхилення або скасування акредитації підлягає оскарженню в Апеляційному комітеті Риксдагу.

Висновки.

Огляд законодавства трьох обраних для дослідження держав-членів ЄС, які різняться за формою правління (Швеція – конституційна монархія, Литва та Хорватія – республіки), а також за географічним розташуванням (Литва – країна Балтії, Хорватія – країна Центральної Європи, Швеція – країна Північної Європи), але, як і Україна, мають однопалатні парламенти, демонструє ідентичність правових засад регулювання питання відкритості діяльності представницьких органів у частині забезпечення доступу представників медіа до будівель парламенту, їх присутності на засіданнях та інших парламентських заходах. Механізм законодавчого регулювання означеної сфери в державах, досвід яких вивчався, базується на правових стандартах ЄС щодо обґрунтованості та пропорційності обмеження свободи медіа та доступу до публічної інформації, і закріпленій у конституціях, законах і регламентах парламентів.

Порядок акредитації представників медіа зазвичай врегульовано спеціальним підзаконним актом про доступ осіб, у тому числі, преси, до будівлі парламенту або окремо про акредитацію представників медіа (Литва). Запроваджено дві основні форми акредитації (постійна і тимчасова), період дії яких у досліджуваних державах визначено по-різному. Для отримання акредитації представники медіа мають пройти певну процедуру, яка обов'язково передбачає заповнення електронної заявки на акредитацію відповідного зразка, а також ознайомлення та надання згоди на дотримання правил внутрішнього розпорядку в будівлі парламенту і згоди на обробку персональних даних. Перелік документів і даних, які надаються для отримання акредитації у згаданих державах, не має суттєвих відмінностей. Зокрема, для іноземних представників ЗМІ обов'язковою умовою є акредитація в Міністерстві закордонних справ. У разі успішного оформлення акредитації, журналісти отримують низку спеціальних прав, на них також покладаються певні зобов'язання та заборони.

Обов'язковою складовою механізму забезпечення реалізації журналістами права на доступ до приміщень парламенту є наявність на офіційних вебсайтах парламентів детальної інформації про порядок акредитації, доступу до нормативних актів, що регулюють перебування осіб у приміщеннях парламенту, форм заяв, інших документів, які заповнюються онлайн, тощо.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

*Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.